
РОЗРОБЛЕННЯ АЛГОРИТМУ ЛІНГВОЕКСПЕРТНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТІВ НЕГАТИВНООЦІННОГО ЗМІСТУ

Кондратенко Н. В.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-554-9-20>

ВСТУП

Семантико-текстуальна лінгвістична експертиза має одним із завдань розмежування фактичних тверджень та оцінних суджень, що набуває особливої актуальності під час аналізу тексту, який містить негативну інформацію щодо певного суб'єкта або суб'єктів. Наявність негативної інформації в тексті встановлюється на підставі визначення об'єктивного змісту висловлювань, зокрема на підставі лексикографічних тлумачень. Утім, негативна інформація міститься як в оцінних судженнях, так і у фактичних твердженнях. Розмежування цих двох типів висловлювань в окремих випадках становить проблему для лінгвіста-експерта й потребує чітких критеріїв кваліфікації. Актуальність дослідження полягає у тому, що в межах семантико-текстуальної лінгвістичної експертизи потребує обґрунтування критеріїв визначення питання: «Чи є висловлювання, в яких міститься інформація негативного характеру щодо певної особи (фізичної або юридичної), фактичними твердженнями або оцінними судженнями?». Насамперед виникає проблема визначення параметрів і критеріїв лінгвістичного характеру, що будуть підставами для уналежнення висловлювання до оцінних суджень або фактичних тверджень. Відсутність чітких дефініцій цих понять, брак лінгвістичних параметрів розмежування оцінних суджень і фактичних тверджень, потреба в узгодженні науково-методологічних підходах до аналізу текстів в експертів-практиків і лінгвістів-науковців, – усе це підтверджує актуальність обраної теми. Згідно із законодавчими актами мовними ознаками оцінного судження є наявність гіпербол, алегорій і сатири, проте з лінгвістичного боку такі критерії не є достатніми та відповідними, щоб кваліфікувати висловлювання як оцінне. Сучасний підхід до категорії оцінки передбачає розгляд мовних засобів її вираження на всіх рівнях. З огляду на це під час виокремлення оцінних суджень у тексті необхідно враховуватися

різні типи показники категорії оцінки і розглядати їх комплексно. У лінгвістичній експертизі для визначення висловлювання як оцінного потрібно діяти за певним алгоритмом, що врахує лінгвокогнітивний, лінгвопрагматичний і власне лінгвістичний параметри оцінки.

Метою дослідження, що має прикладний характер, є розроблення алгоритму лінгвоекспертного аналізу оцінних суджень і фактичних тверджень у текстах негативного змісту.

Дослідження категорії оцінки має давню історію – починаючи з античності і завершуючи сучасними лінгвокогнітивними студіями, проте дослідники наголошують на дискусійності статусу категорії оцінки та неоднорідності мовних засобів її вираження. Так, потрактування оцінки як семантичної категорії домінувало у працях радянських мовознавців (Н. Арутюнова, О. Вольф, В. Телія), а витлумачення оцінки як поля (семантичного, функційно-семантичного) переважає в українській лінгвістиці (О. Бессонова, Т. Космеда, І. Онищенко, Г. Приходько, О. Халіман та ін.). Категорію оцінки досліджують в аспекті семантики (В. Кришук), прагматики (Н. Бігунова), когнітології (Г. Приходько). Т. Космеда обґрунтовує подає таке визначення оцінки: «оцінка – це категорія, що об'єднує всі засоби, які має сучасна мова у своєму розпорядженні для категоризації й позначення розмаїття оцінних значень, що мотивовані зв'язками між мовцем і дійсністю»¹. А. Загнітко подає таку дефініцію оцінки: «1) аспект семантики мовних висловів; відображення в мовних структурах особливостей членування мовцями об'єктивного світу за його ціннісними параметрами добро або зло, користь або шкода, позитивне чи негативне та ін.; 2) судження мовця, його відношення – схвалення або несхвалення, заохочення тощо – як складник стилістичної конотації»².

Ширше поняття – «оцінність як термін лінгвістики охоплює різнорівневі мовні одиниці з оцінною семантикою та передає позитивне або негативне ставлення мовця до названого предмета, явища, поняття. Позитивна або негативна змістова шкала оцінності формується відповідно до визначених у суспільстві соціальних, національно-культурних, моральних цінностей. Логічна (раціональна) і емоційна (ірраціональна) оцінка в тексті часто взаємодіють. Логічну оцінність мотивують об'єктивні думки, а емоційну – почуття суб'єкта до об'єкта (особи, предмета, явища, події тощо)»³. Загальноприйнятим підходом

---

¹ Космеда Т. А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2000. С. 31.

² Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. У 4-х томах. Донецьк: ДонНУ, 2012. Т. 2. С. 349.

³ Коць Т. А. Оцінність як лінгвістична категорія: вербальна реалізація і стилістична диференціація. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Літературознавство, мовознавство, фольклористика. 2021. Вип. 1 (29). С. 18.

до категорії оцінки вважаємо висловлення ставлення мовця до повідомлення через позиції доброго – поганого та позитивного – негативного. Н. Бігунова зазначає: «Вважається, що з позицій характеру ставлення мовця до повідомлення оцінка буває позитивною (+), негативною (-) і нейтральною, або нульовою (0). Виокремлення нейтральної оцінки дає змогу говорити про існування опозиції «оцінність» – «безоцінність», яка лежить в основі мікрополя «оцінити – не оцінити», передбачає існування маркованих чи ж немаркованих полюсів»⁴. Дослідниця наголошує на недоцільності врахування поняття нейтральної оцінки, оскільки у висловлюванні або тексті оцінка наявна навіть не в експліцитній, а в імпліцитній формі.

В українському мовознавстві категорію оцінки витлумачують в аспектах:

– соціолінгвістичному, напр., на думку І. Томчаковської, «категорія оцінки відображає суспільно-особисте уявлення про добро і зло, про цінність, корисність предметів, об'єктів або явищ»⁵;

– логіко-філософському, напр.: «Мовна категорія оцінності є відображенням логічної категорії оцінки, що виражає ставлення суб'єкта до будь-якого предмета або явища. Категорія оцінки має точки перетину з такими явищами, як порівняння, тому що в оцінному акті завжди відбувається співвіднесення з певним еталоном, і модальність, у якій, як і в оцінці, присутні такі елементи, як об'єктивність, суб'єктивність, ставлення»⁶;

– лінгвокогнітивному, напр.: «Оскільки об'єктом дослідження під час вивчення реалізації категорії оцінки можуть бути як одиниці, що конституюють текст (слова, фрази, речення), так і цілі тексти, уявляється доцільним говорити про когнітивну категорію оцінки, яка володіє різним статусом у варіантах своєї реалізації, інакше кажучи, має когнітивний характер»⁷;

– лінгвостилістичному, напр.: «оцінність кваліфікуємо як семантико-стилістичну категорію, яка, ґрунтуючись на протиставленні часткових значень негативної, позитивної або нейтральної оцінки, передає ставлення мовця до названого предмета, явища, поняття»⁸;

---

⁴ Бігунова Н. О. Позитивна оцінка: від когнітивного судження до комунікативного висловлювання. Одеса: КП ОМД, 2017. С. 57.

⁵ Томчаковська І. Аксиологічний аспект дослідження англomовного окультного дискурсу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2022. № 56. С. 141.

⁶ Удовіченко Г. М., Горобей А. М. Категорія оцінки в лінгвістиці і філософії. *Нова філологія*. 2021. Вип. 82. С. 304.

⁷ Приходько Г. І. Когнітивні виміри категорії оцінки. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2021. Вип. 1(19). С. 149.

⁸ Коць Т. А. Українське слово в пресі кінця XIX – початку XXI ст.: динаміка літературної норми. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. С. 72.

– комунікативному, напр., Г. Приходько потрактовує оцінку як комунікативну категорію: «категорія оцінки виражає особливе ставлення мовця до того, що говорить, до твердження, а тому використовується як засіб комунікативної стратегії комунікативної особистості»⁹.

Утім, О. Халіман визначає оцінку як категорію різновимірну: логіко-філософську, когнітивну, лінгвофілософську, комунікативно-прагматичну, наголошуючи на її універсального характері¹⁰, що є комплексним та аргументованим підходом. Також потрібно враховувати прагматичний аспект оцінки, що передбачає аналіз інтенцій мовця, який прагне схарактеризувати події, явища, осіб та висловити своє ставлення до них.

1. Мовні засоби вираження негативної оцінки

Встановлення інформації негативного змісту ґрунтується на визначенні ознак категорії оцінки на різних рівнях.

Насамперед на рівні аналізу об'єктивного змісту тексту та його лексичних компонентів аналізують лексичні засоби вираження негативної оцінки з опертям на лексикографічні джерела на наукові лінгвістичні розвідки.

Серед лексичних засобів домінантними для вираження негативної оцінки є такі групи.

Інвективи (пейоративна лексика) – це лайливі, гострі, різкі виступи, гнівні звинувачення, образливі висловлювання¹¹. До інвектив як мовленнєвих актів уналежують образи і приниження, а мовними засобами вираження інвективи є обсценна, лайлива, нецензурна та стилістично-знижена лексика. Л. Ставицька зазначає, що не можна ототожнювати будь-яку обсценну, ненормативну, стилістично-забарвлену лексику із лайкою та інвективною, оскільки «лайка та інвектива виражають лише негативне ставлення мовця до об'єкта оцінки чи адресата, і вони інтенційно спрямовуються на те, щоб образити останнього»¹². Відповідно, слово або словосполучення набуває інвективного значення лише в контексті зневажливого висловлювання, що скероване проти особи, на яку спрямована агресія. Л. Швелідзе зазначає, що хоча інвективи є різними за тематикою, вони мають

---

⁹ Приходько Г. І. Когнітивні виміри категорії оцінки. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2021. Вип. 1(19). С. 147.

¹⁰ Халіман О. В. Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови: монографія. Харків: Майдан, 2019. С. 20–29.

¹¹ Форманова С. В. Інвектива в сучасних Інтернет-виданнях. *Молодий вчений*. 2018. № 9.1 (спецвипуск). С. 121.

¹² Ставицька Л. Українська мова без табу : словник нецензурної лексики та її відповідників : обсценізми, евфемізми, сексуалізми. Київ : Критика, 2008. С. 22.

спільну лінгвопрагматичну характеристику – метою мовця є свідомо образа об'єкта агресії¹³. На сучасний момент сформувалися два напрями тлумачення інвективи. «Перший – це будь-яка літературна форма слова, що використовується з метою нанесення публічної образи адресату мовлення. Другий – інвектива ототожнюється із табуйованим знаком, який закріплений у мовному узусі, але лежить за межами нормативної літературної мови і має стилістичний маркер «вульгарний», «грубий», «лайливий». Ядро цієї категорії сформовано переважно лексико-семантичними компо-нентами із концептом «образ», мовленнєвої агресії як основи мовленнєвого акту»¹⁴.

До інвектив належать:

– загальні номінації образливого характеру: *чмо, гніда, мразь, бидло, сволота, погань, виродок, мурло, ублюдок, засранець* тощо;

– номінації людини за інтелектуальними характеристиками і хворобами розумового спектра: *тупак, дебіл, ідіот, дурень, дуринда, бевзень, лох, телепень, долбень* тощо;

– номінації людини за назвами хвороб: *сифілітик, паркінсонник, холера, туберкульозник, спіриозник* тощо;

– номінації людей за зовнішніми ознаками і фізичними недоліками: *каліка, німий, глухий, сліпак, кульгавий, інвалід, жирбас, жирдяй, шмара, мимра* тощо;

– номінації людей за віком: *стара карга, старе пердло, старий сморчок, жовтороте пташеня* тощо;

– номінації людей за поведінкою, що викликає осуд: *покидьок, негідник, шахрай, бандит, злодій* тощо;

– номінації людей за політичною позицією, що викликає осуд в умовах російської збройної агресії проти України: *сепаратист, зрадник, ватник, жедун* тощо, напр.: «*значить дивіться друзі, що тут відбувається в цьому райвідділі більша половина працівників це є сепаратисти, прихильники руського моспархату і вони не вівішують графік прийому громадян. Такий тут є начальник слідства М.Г., якого я у своїх ефірах дрюкав регулярно і він не вивішує графік...*». У таких випадках негативна оцінка фіксується в лексикографічній дефініції, тому звернення до тлумачних словників є підставою для визначення негативнооцінної семантики в слові і загалом у висловлюванні. Також до цієї групи належить обсценна лексика.

---

¹³ Швелідзе Л. Д. Мовні засоби реалізації комунікативних стратегій у дискурсі соціальних мереж (на матеріалі української та англійської мов). Дис. канд. філол. наук. Вінниця, 2021. С. 163.

¹⁴ Топчій Л. М. Про інвективний фонд української мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023. № 59. Том 3. С. 79.

Важливо, що наявність інвектив у тексті загалом не є ознакою негативної інформації щодо певної особи. Інвективи мають виступати характеристикою суб'єкта, тобто негативна інформація стосується саме суб'єкта або об'єкта характеристики, напр., у висловлюваннях «Мене оточують одні debilи» та «Мій начальник – debil» або «Ну і хрін з ним» та «Він старий хрін» визначаємо наявність негативної інформації лише в другому випадку, хоч інвективи наявні в обох висловлюваннях.

Етнофолізми – негативнооцінні номінації людини за етнічною (національною) ознакою.

Зупинимося на групі лексем, що часто використовуються мовцями з метою висловлення образи на адресу співрозмовників, – етнонімах. Лінгвісти визначають етноніми як «будь-який неописовий (однослівний) номінант, що позначає людей за національною ознакою або за їх державною приналежністю»¹⁵. При цьому назви осіб за національністю мають як нейтральну семантику (*француз, українець, англієць, італієць* тощо), так і негативно марковану (*жабоїд, макаронник, хохол* тощо). Обидві групи етнонімів використовуються у мовленнєвих актах образи. Нейтральні номінації з метою надання негативної оцінки представникам певної національності супроводжуються означеннями негативної семантики, напр.: *Вірменські гниди відповідні за все! Знищимо цю недонацію!* Оцінно марковані лексеми не потребують додаткових поширювачів для вираження інтенції мовця, напр.: *Я молюсь, щоб всі укри сиділи вдома, і ніхто не ліз с героїзмом*. В останньому випадку висловлювання містить лексему-фітонім «укроп», вжиту як зневажливу назву українців.

З метою висловлення образи вживають стилістично знижену лексику, що є номінаціями осіб за національною ознакою. При цьому негативна оцінка вже закладена в семантику лексеми, напр.: *хохол, укр, укроп, піндос, пшек, фріц, чурка, айзер* і под. Переважно це жаргонна лексика, напр.: *Але піндоси сказали, і всі все підхотили*. У цьому випадку давній етнонім (первинно ним позначали греків) отримав переносне значення і вживається як стилістично знижена та образлива номінація американців.

Отже, маркерами негативнооцінної інформації є такі етноніми:

- на позначення українців: *хохол, хахляра, укр, укроп*, тощо;
- на позначення американців: *піндос, америкос* тощо;
- на позначення представників східних народів: *ялошка, жовтопузий, китайоза* тощо;
- на позначення євреїв: *жид, жиденя, жидівка* тощо;

---

¹⁵ Мельник Н. Етноніми та способи їх репрезентації у сучасній лінгвістиці. *Лінгвостилістичні студії*. 2020. Вип. 39. С. 72.

– на позначення європейців: *гейропейці, пшеки, ляхи, німчура, фріци, макаронники, жабоїди* тощо;

– на позначення представників народів Кавказу: *чурка, айзер, абрек* тощо.

У випадку нейтральних номінацій ситуація потребує ґрунтовнішого пояснення. Так, етнонім «циган» не має в словнику жодних оцінних конотацій: «Цигани – народність індійського походження, що живе невеликими групами майже в усіх країнах світу; особи, які належать до цієї народності»¹⁶. Проте на лінгвопрагматичному рівні фіксуємо наявність оцінного компонента, оскільки останнім часом здійснюється заміна цього колись усталеного етноніма іншим – «ромів». Зважаючи на це, вживання лексеми «циган» в негативно оцінному контексті надає етноніму негативної семантики, напр.: *Начальник слідства тут у мусарні циган, який взагалі нічого не робить. У наведеному висловлюванні актуалізовано стереотипне уявлення про ромів як про нероб, тому вживання лексеми «циган» підпорядковано інтенції мовця висловити образу на адресу відповідної особи.*

Оказіоналізми – авторські неологізми, що мають негативнооцінну конотацію. В сучасних умовах активної словотворчості, поширеній в публічному інформаційному просторі та загальної тенденції до взаємних образ і звинувачень, мовці вдаються до вживання таких лексем на позначення своїх опонентів, що характеризують політичні уподобання та характер діяльності. До цієї групи уналежнюємо:

– номінації людини за належністю чи підтримкою певної політичної партії або політика: *порохоботи, порохоскот, зеленобоби, зебіли* тощо;

– номінації людини на підставі її політичних поглядів: *лібераста, ліберастія, совкодрочери, толераста* тощо;

– номінації людини за її громадською чи професійною діяльністю: *соросята, грантоїди* тощо.

У таких випадках потрібно визначати семантику на підставі компонентного аналізу і виокремлювати негативнооцінні компоненти значення лексеми.

Метафори – лексеми, вжиті в переносному значенні, що використовуються для негативної характеристики людини. У цьому випадку на підставі певної подібності – зовнішньої або поведінкової. До метафоричних номінацій належать:

– зооніми (зоосемізми) – номінації людини за аналогією з тваринами, що містять негативні характеристики: *собака, козел, свиня, корова, бегемот, мавпа, віця, півень, віслук, кобила, східна* тощо. Серед зоонімів окремо варто виділити лексеми зі згрубілими

¹⁶ Словник української мови в 11 томах. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 11. С. 208.

суфіксами, що посилюють негативну оцінку, напр.: *козлина, бичара* тощо.

– конкретна лексика: *швабра, гальмо, чурбан, попільничка* тощо.

Переважно до цієї групи належать номінації побутових предметів і механізмів та їх частин.

Фразеологізми – стійкі (усталені) словосполучення, які сприймаються як єдине ціле і вживаються носіями мови в усталеному оформленні. Серед фразеологізмів, що використовуються для вираження негативної оцінки, поширені такі:

– характеристика розумових здібностей: *розумний як теля, курячий мозок, голова – два вуха; пень з очима; шкандибати на голову; дивитися як баран на нові ворота; тупий як сибірський валянок* тощо;

– характеристика зовнішності: *красива як віця / свиня; гарний як свиня в дощ; мокра курка*; тощо

– характеристика поведінки: *покірненьке телятко; під градусом; вовк в овечій шкурі; пудрити мозги; сміливий як курка* тощо.

Часто в таких фразеологізмах наявні інвективи, зокрема обценізми, та стилістично знижена лексика, напр.: *Вони пробили нове днище жадібності: містяни отримали гуманітарну допомогу для виживання і були дуже цьому раді, але рано зраділи; Від безконтрольності та на фоні постійного пияцтва в наших активістів поїхав дах.*

Стилістичні засоби характеризуються тим, що належать до певного стилю мови, зокрема в лексикографічних джерелах поруч з дефініцією лексеми в таких випадках вказано стилістичну конотацію (маркованість) слова. Стилістичною конотацією мовної одиниці додаткові до лексичного значення експресивні чи функціональні компоненти значень, які обмежують можливості уживання цієї одиниці певними сферами та умовами спілкування і таким чином несуть стилістичну інформацію. Стилістичні конотації поділяються на: «1) емоційно-експресивні – оцінка та відношення до змісту слова містяться в самому значенні слова; 2) умовно-традиційно-експресивні – в саме логіко-понятійне значення безпосередньо не входять оцінка або ж відношення до предмета; 3) функціональні – конотації полягають в зарахуванні до звичайної для мовної одиниці сфери уживання, функціонального різновиду мови»¹⁷.

На стилістичному рівні встановлюється стилістична конотація (маркованість) слова. За стилістичними характеристиками слова мають позначки у словниках, що вказують на стилістичну зниженість (*жаргонне, просторічне, презирливе, вульгарне, бранне* тощо).

---

¹⁷ Максимчук О. Л. Дослідження конотації як стилістичної категорії у сучасній лінгвістиці. Наукові записки. Серія «Філологічна». 2013. Вип. 39. С. 180.

Наявність у тексті загалом лексем з позначками стилістичної зниженості або належності до вульгарних, жаргонних слів не є показником оцінності. Вони стають маркерами негативної оцінки лише у випадку скерованості комунікативної інтенції мовця на певну фізичну чи юридичну особу, яка і стає предметом оцінювання, напр.: в такому прикладі висловлювання потребує не лише семантичної, а й стилістичної характеристики:

– *Я переконаний, що українська мова може стати офіційною мовою ЄС.*

– *Ви охрініли? Вашою мовою тільки задниці американські лизати.*

Наведений текстовий фрагмент має діалогічний характер і становить обмін репліками двох співрозмовників. Перший співрозмовник використовує публіцистичну стилістику в реченні модального характеру із семантикою можливості, що є фактичним твердженням. Другий використовує у зустрічному запитанні розмовно-побутову стилістику із залученням жаргонізмів. Питання риторичного характеру за комунікативною метою містить висловлення подиву і незадоволення. Останнє речення визначаємо як оцінне судження, що містить пораду. Комунікативною інтенцією висловлювання є приниження адресата, що передає фразеологізм рос. «*лизати задницю*»: *Лизати задницю* – прост., презирл. Принижуватися, схилитися перед кимось.

Морфологічні засоби охоплюють використання слів різних частин мови для вираження негативнооцінного значення: іменників, прикметників, прислівників і дієслів. Домінантними частинами мовами є прикметники (*поганий, злий, злочинний, негідний, недобрый, незаконний, шкідливий* тощо) та прислівники (*погано, жахливо, недобре, зле, некрасиво* тощо). *Особливо на цих debільних мусорів... цих всіх мусорів заженем за хмари, щоб вони знали своє місце.*

Синтаксичні засоби охоплюють вираження на рівні речення і словосполучення граматичних категорій, пов'язаних із категорією оцінки. Уналежнюємо сюди категорію суб'єктивної модальності. Сміслову основу суб'єктивної модальності утворюють поняття оцінки в широкому розумінні, включаючи не лише логічний розподіл повідомлюваного, але й різні види емоційної реакції. Суб'єктивна модальність відображає ставлення мовця до змісту висловлення з точки зору його обізнаності у тому, про що йдеться, відповідності змісту повідомлення індивідуальним чи суспільним стереотипам, еталонам. Найкраще семантичну домінанту поля суб'єктивної модальності окреслює слово «оцінка»: «*мовець оцінює зміст речення та, виражаючи його у висловленні, вказує слухачу на те, приміром, що це висловлення не відображає реальний стан речей, а передає модельовану дійсність, наявну в психіці мовця, тобто підкреслює*

гіпотетичність чи ірреальність, необхідність чи можливість та ін., вказує на специфічне існування певного конструкту свідомості»¹⁸. Суб'єктивно-модальні форми (вставні та вставлені компоненти, частки й вигуки) мають кожна свою специфіку у передачі суб'єктивно-модальних значень, конкретизуючи загальне поняття ставлення мовця до повідомлення.

До засобів вираження суб'єктивної модальності належать:

– вставні слова, напр.: *...Але тут, **безумовно**, проблема з житлом.*

Потрібно знати, куди їхати;

– вставне речення, напр.: ***Вважаю**, що в умовах воєнного стану та збройної агресії російської федерації проти України, **такі дії неприпустимі** та заслуговують на особливу увагу відповідних відомств.*

Мовець висловлює думку про те, що під час воєнного стану та збройної агресії рф вчинки певних осіб є недопустимими та істотно шкодять безпеці та захисту України. Використовуючи лексичну конструкцію «*неприпустимі дії*», що містить оцінну лексему, мовець висловлює суб'єктивну (*вважаю*) негативну оцінку.

Прагматичні засоби репрезентації негативнооцінних суджень ґрунтуються на аналізі комунікативної ситуації та визначенні комунікативної інтенції мовця.

Тема повідомлення безпосередньо пов'язана зі спрямованістю того, про що повідомляється, з тим, до чого прагне автор (мовець), а також про що він може умовчувати, тобто повідомляти в неявній формі. Зважаючи на це, досліджуються не лише явні мовленнєві, інтелектуальні структури, а й різні види підтексту: те, що надане у непрямій формі. Отже, об'єктом дослідження є не лише вербальні й інтелектуальні структури тексту, а й утворення завульованого характеру, подані в непрямій формі, що визначають вибір автором (мовцем) тих чи інших мовних і логічних засобів побудови тексту. Особливості кожної комунікативної ситуації визначаються як кінцевою метою діяльності індивіда, так і проміжним, власне комунікативним завданням.

Потрібно розрізнати мету діяльності й мету даного комунікативного акту як її підструктури. Мета діяльності визначає предметні смислові чинники ситуації спілкування (що? кому?): адресата повідомлення як учасника (або об'єкта) діяльності та тему (предметну сторону, смислову спрямованість) повідомлення. Мета комунікативного акту визначає оптимальний, на думку автора, спосіб передавання інформації адресату, тобто власне комунікативну сторону

---

¹⁸ Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності: монографія. Тернопіль: Підручники й посібники, 2003. С. 48.

(як?): характер спілкування, мовні засоби. Метою повідомлення завжди є певна дія, яка може бути різною за характером. В одному випадку – повідомлення інформації, в іншому – смислове навантаження повідомлюваного в цілому, тобто висловлення конкретної мети мовця (оцінка, характеристика тощо).

Так, наприклад, а діалогічній комунікативній ситуації:

– *Голова не болить?*

– *Ні.*

– *Був би мозок, боліла б.*

Комунікативна мета мовця полягає в тому, щоб висловити негативну оцінку розумових здібностей адресата. При цьому мовні показники негативної оцінки відсутні, натомість підтекст і контекст дозволяють визначити комунікативну мету мовця як образу адресата.

Одним з найважливіших чинників досліджуваної мовленнєвої ситуації є адресат мовленнєвого повідомлення – комунікант, якому воно призначене. Відомості про нього встановлюються експертом як на підставі результатів вивчення матеріалів справи, так і під час об'єкта дослідження. Адресат може бути представлений у мовленнєвому повідомленні як в явній, так і в неявній формі. Він може виступати як конкретна особа, так і як певна соціальна, професійна, етнічна, вікова та інші групи осіб або навіть суспільство в цілому. Автора і адресата можуть зв'язувати певні стосунки. Залежно від зазначених факторів, автор підбирає певні мовленнєві та інтелектуальні засоби вираження своїх думок при описуванні явищ (подій). Для текстів негативнооцінної семантики адресат є не менш важливим, ніж мовець, оскільки саме на нього скерована негативна оцінка – на його особистість, дії, вчинки, зовнішність тощо. Так, у текстах, поширених у публічному просторі, зокрема в засобах масової інформації та соціальних мережах, адресат є масовий, тому тексти мають публічний характер, напр.: *До залякування місцевих мешканців псевдоеколог, шахрай, браконьєр і корупціонер Р. залучає бандитські формування, які б'ють незадоволених, сплячуть майно і дискредитують у ЗМІ.* У наведеному висловлюванні наявна негативнооцінна інформація про певну особу та її дії, адресатом цього висловлювання є громадськість, оскільки текст розміщений в мережі інтернет. У таких випадках негативна інформація є репрезентантом мовленнєвого акту образи та приниження.

Крім того, на прагматичному рівні вираження негативної оцінки здійснюється за допомогою іронії та сарказму. Одним із засобів вираження іронії є «лапкування», тобто написання слова в лапках, що вказує на його переносне або протилежне значення, напр.: *На вищезазначених територіях понад 12 років порушуються права*

і законні інтереси власників земель, землекористувачів і територіальних громад. Під дахом «керівників» нелегітимних Нацпарків. Також сюди належить ненормативне написання імені і прізвищ з малої літери – деонімізація, напр.: *Оскільки я вигнав родину браконьєрів і наркоманів з с. Маяки, і не дозволив русевим наживатися на природних ресурсах Білгород-Дністровського району, в певний момент почався «наїзд» на мене в соцмережах. У такий спосіб мовець принижує особу, про яку йдеться в тексті.*

2. Розроблення алгоритму лінгвоекспертного аналізу

Процес лінгвістичного дослідження доцільно поділяти на чотири стадії: підготовчу, аналітичну, порівняльного дослідження, синтезуючу.

1) **Підготовча стадія** експертного дослідження починається з ознайомлення з поставленими перед екпертом завданнями. Зокрема, з'ясовується, чи належать вони до компетенції експерта-лінгвіста, а якщо належать, то чи можливе їх вирішення з урахуванням сучасних можливостей лінгвістичної експертизи.

Під час вивчення матеріалів справи з'ясовуються обставини, що характеризують певну подію з точки зору її суспільно-політичної значимості. У процесі вивчення досліджуваного матеріалу звертається увага на всі ознаки об'єкта дослідження: обсяг матеріалу, мову, якою він виконаний, зміст (основна інформація, що міститься в тексті), цільове призначення, стилістичну належність тексту, характер досліджуваної ситуації мовленнєвого спілкування (нейтральний, інформативно-пізнавальний, полемічний, конфліктний). Результатом такого вивчення може бути наступне:

а) за даним текстом можуть бути вирішені поставлені перед екпертом завдання або вирішені з подальшим уточненням слідчим (суддею);

в) вирішення питання неможливе внаслідок неопрацьованості відповідних методик;

г) поставлені питання не належать до компетенції експерта-лінгвіста і виходять за межі його спеціальних знань.

Судовим екпертом можуть бути висунуті експертні версії щодо характеру інформації (публічна/непублічна) та наявності лексем (словосполучень, висловлювань), що мають семантику спонукування. Завершується підготовча стадія дослідження оцінюванням результатів вивчення наданих на дослідження матеріалів із подальшим плануванням експертних версій.

2) **Стадія аналітичного дослідження** починається з ретельного вивчення об'єкта дослідження. Судовим екпертом спочатку встановлюються основні чинники досліджуваної ситуації письмового

спілкування: тема, цільове призначення повідомлення, адресат повідомлення, наявність у тексті (висловлюванні, фразах) негативнооцінної інформації, тип оцінки (об'єктивна/ суб'єктивна), мовні засоби вираження негативної оцінки, тип висловлювання (оцінне судження / фактичне твердження).

На аналітичній стадії аналізу етапність дій експерта має ґрунтуватися на комунікативно-прагматичних характеристиках тексту, що спираються на власне мовні чинники.

На першому етапі лінгвіст встановлює наявність в тексті негативнооцінної інформації щодо певної фізичної чи юридичної особи. З цією метою потрібно визначити комунікативну інтенцію автора та комунікативну ситуацію, а якій здійснюється мовленнєва діяльність. Категорія оцінки пов'язана із суспільними та моральними нормами поведінки, тому мовець актуалізує невідповідність дій особи саме таким нормам. На лінгвопрагматичному висловлювання негативного змісту відповідають такій моделі комунікативної ситуації:

(1) Особа X виконує певні дії / Ситуація Y має місце;

(2) Ці дії / ситуація не відповідають суспільним чи моральним нормам;

(3) Ці дії / ситуація оцінюються мовцем негативно як не відповідні загальноприйнятим нормам.

При цьому потрібно чітко диференціювати об'єкт оцінювання і вказати, на що саме оцінка скерована.

Для репрезентації негативнооцінної інформації інтенцією мовця є звинувачення, приниження, образа адресата. На цій підставі встановлення мовленнєвих актів, що мають місце в тексті, сприяє визначенню комунікативного наміру мовця. Темою тексту в цьому випадку є характеристика фізичної чи юридичної особи та її дій.

На другому етапі встановлюємо мовні засоби вираження негативної оцінки. Насамперед лексичні одиниці з опертям на лексикографічні джерела:

– загальні номінації образливого характеру: *чмо, гніда, мразь, бидло, сволота, погань, виродок, мурло, ублюдок, засранець* тощо;

– номінації людини за інтелектуальними характеристиками і хворобами розумового спектра: *тупак, дебіл, ідіот, дурень, дуринда, бевзень, лох, телепень, долбень* тощо;

– номінації людини за назвами хвороб: *сифілітик, паркінсонник, холера, туберкульозник, спідозник* тощо;

– номінації людей за зовнішніми ознаками і фізичними недоліками: *каліка, німий, глухий, сліпак, кульгавий, інвалід, жирбас, жирдяй, имара, мимра* тощо;

– номінації людей за віком: *стара карга, старе пердло, старий сморчок, жовтороте пташеня* тощо;

– номінації людей за поведінкою, що викликає осуд: *покидьок, негідник, шахрай, бандит, злодій* тощо;

– номінації людей за політичною позицією, що викликає осуд в умовах російської збройної агресії проти України: *сепаратист, зрадник, ватник, ждун* тощо.

– обценна лексика (*поц, підар, подарас, курва, мудак, муділа, сука, сучениш, сучі діти* тощо, та обценізви *блядь, пізда, хрін, хуй* на позначення людини), напр.:

– етноніми – номінації етнічних груп: *хохол, хахляра, укр, укруп, піндос, америкос, япошка, жовтопузій, китайоза, жид, жиденя, жидівка, гейропейці, пшеки, ляхи, німчура, фріци, макаронники, жабоїди, чурка, айзер, абрек* тощо;

– негативно оцінні оказіоналізми: *порохоботи, порохоскот, зеленобоби, зебіли, лібераста, совкодрочери, толераста, соросята, грантоїди* тощо;

– зооніми – номінації людини за аналогією з тваринами, що містять негативні характеристики: *собака, козел, свиня, корова, бегемот, мавпа, вівця, півень, віслук, кобила, східна* тощо;

– конкретна лексика в переносному значенні з негативнооцінної семантикою: *швабра, гальмо, чурбан, попільничка* тощо.

На мовному рівні встановлюється наявність фразеологізмів на позначення негативних характеристик людини:

– характеристика розумових здібностей: *розумний як теля, курячий мозок, голова – два вуха – пень з очима; шкандибати на голову; дивитися як баран на нові ворота; тупий як сибірський валянок* тощо;

– характеристика зовнішності: *красива як вівця / свиня; гарний як свиня в дощ; мокра курка*; тощо

– характеристика поведінки: *покірненьке телятко; під градусом; вовк в овечій шкурі; пудрити мозги; сміливий як курка* тощо.

Часто в таких фразеологізмах наявні інвективи, зокрема обценізви, та стилістично знижена лексика.

На стилістичному рівні встановлюється стилістична конотація (маркованість) слова. За стилістичними характеристиками слова мають позначки у словниках, що вказують на стилістичну зниженість (*жаргонне, просторічне, презирливе, вульгарне, бранне* тощо). Наявність у тексті загалом лексем з позначками стилістичної зниженості або належності до вульгарних, жаргонних слів не є показником оцінності. Вони стають маркерами негативної оцінки лише у випадку скерованості комунікативної інтенції мовця на певну фізичну чи юридичну особу, яка і стає предметом оцінювання.

Морфологічні засоби охоплюють використання слів різних частин мови для вираження негативнооцінного значення: іменників, прикметників, прислівників і дієслів. Домінантними частинами мовами є прикметники (*поганий, злий, злочинний, негідний, недобрый, незаконний, шкідливий* тощо) та прислівники (*погано, жахливо, недобре, зле, некрасиво* тощо).

Третя стадія передбачає розмежування фактичних тверджень та оцінних суджень в тексті негативного змісту.

Оцінне судження – це форма мислення, яка виражає суб'єктивну оцінку об'єкта, явища або дії на основі певних критеріїв, цінностей чи особистого ставлення. Таке судження відображає не лише фактологічну інформацію, а й емоційне, моральне чи інше оцінне ставлення суб'єкта до предмета обговорення. Висловлювання має статус оцінних суджень виключно з урахування контексту та прагматичної скерованості. Оцінні судження здатні передавати негативну інформацію насамперед через лексичні одиниці та їхнє поєднання із граматичними засобами вираження суб'єктивної модальності. Особливого значення у визначенні оцінних суджень має лінгвопрагматичний параметр – комунікативна інтенція мовця, скерована на дискредитацію певної особи або осіб. Оцінне судження набуває форми розповідних, спонукальних та питальних речень.

В оцінних судженнях наявна суб'єктивна оцінка, часто експресивно-емоційного типу. Вона є вираженням позиції мовця та його комунікативної інтенції – дискредитації певної фізичної чи юридичної особи. Ознакою оцінних суджень є наявність маркерів суб'єктивної модальності – вставних слів, словосполучень і речень, що вказують на вставлення мовця до повідомлення: *на мою думку, на моє переконання, я вважаю, напевно, можливо, безумовно* тощо. Мовні засоби враження негативної оцінки в оцінних судженнях підпорядковані комунікативній інтенції мовця та його суб'єктивній позиції.

У цьому випадку можливі такі варіанти висловлювань:

– оцінне судження негативної семантики, напр.: *Я вважаю, що він негідник; У мене виникає питання: як таку непорядну людину допустили до важливого проєкту?; Вимагаю звільнити ледаря і злодія С. з роботи!*

– оцінне судження позитивної семантики, напр.: *На мою думку, такі вчинки демонструють гідність цієї людини; Я переконаний, що це завдання виконано добре.*

Оцінне судження завжди вказує на відповідність нормі або на відхилення від неї, тому не може бути нейтральним: відповідність нормі є позитивною ознакою, а невідповідність – негативною.

Фактичне твердження – розповідні речення, що передають певний факт або ситуацію дійсності без вираження до цього факту чи ситуації ставлення мовця. Фактичні твердження містять повідомлення про певний факт дійсності, тобто є вербальним репрезентантом логічного категоричного судження, оскільки вони стверджують певний факт. До фактичних тверджень не належать питальні та спонукальні речення. Для проведення семантико-текстуальних досліджень на підставі спеціальних філологічних знань не передбачено здійснення перевірки фактів, тому експерт повинен діяти, виключно ґрунтуючись на представлених матеріалах з опертям на лінгвістичні методи. Для експертного аналізу необхідно враховувати інтралінгвальні параметри – власне мовні (лексичні та граматичні) засоби і комунікативно-прагматичні чинники мовлення та мовленнєвої поведінки мовців.

У текстах і висловлюваннях негативної семантики фактичні твердження є розповідними реченнями з об'єктивною негативною оцінкою, напр.: *За офіційною інформацією його оголошено в міжнародний розшук як злочинця*. Негативна оцінка наявна безпосередньо з значенні вжитих мовних елементів, але не підпорядкована комунікативній інтенції мовця – принизити, образити чи дискредитувати фізичну або юридичну особу. Саме в таких випадках йдеться про наявність в тексті чи висловлюванні негативної інформації, вираженої у формі фактичних тверджень. Репрезентація такої інформації шкодить певній особі, її репутації, але вона ґрунтується не на суб'єктивній позиції мовця, на об'єктивній ситуації, напр.: *У минулому народний депутат мав проблеми із законом: на нього було заведено три карні справи за шахрайство*.

У цьому випадку можливі такі варіанти:

– фактичне твердження негативної семантики: *Депутат міської ради пропіарився на дитячому майданчику, побудованому на гроші волонтерів; На політика заведено карну справу як на учасника злочинного угруповання*.

– фактичне твердження нейтральної семантики: *Мер міста відкрив дитячий майданчик після реконструкції; НАБУ розслідує корупційну справу злочинного угруповання*.

У такий спосіб встановлюється, чи відповідає форма висловлювань з урахуванням мовних засобів, вжитих певним адресатом, вимозі ілюкутивного вмісту конструкції, тобто чи комунікативна мета мовця полягає в наданні щодо певної особи негативної інформації.

На четвертій стадії експерт визначає характер повідомлення з негативною інформацією. Аналізуючи об'єктивний зміст повідомлення, його комунікативне оточення, експерт зазначає, що виходячи із способу передачі інформації і комунікативної мети, наведені вислов-

лювання мають публічний або непублічний характер. Оскільки відповідно до лексикографічних джерел, публічний – прилюдний, привселюдний, гласний, відкритий, то тексти, представлені в мережі Інтернет – всесвітній інформаційній системі загального доступу, що призначена для широкого відвідування, користування, розповсюдження інформації (електронні ЗМІ, соціальні мережі, коментарі в телеграм-каналах, відеоматеріали в YouTube тощо) мають публічний характер.

Завершується стадія аналітичного дослідження оцінюванням результатів дослідження та висуненням окремих експертних версій, їх уточненням та деталізацією.

3) **Стадія порівняльного дослідження** в судовій лінгвістичній (семантико-текстуальній) експертизі писемного мовлення відзначається тим, що судовий експерт зіставляє виявлені у мовленнєвому повідомленні лексеми (словосполучення), що містяться у досліджуваних висловлюваннях, з їх значеннями, наведеними в лексикографічних джерелах, а також з тими еталонами, наведеними в інформаційних джерелах, за якими встановлюється наявність негативнооцінної інформації, необхідні для вирішення завдання, поставленого перед експертом. На цій стадії дослідження експерт ураховує дані, які були установлені на аналітичній стадії – інформативні вербальні (лексичні, граматичні тощо) і невербальні (змістовні, інтелектуальні) елементи та структури писемного мовлення, у яких відображаються відповідні ознаки, необхідні для вирішення поставленого перед експертом завдання.

У ході порівняльного дослідження, експертом встановлюються у досліджуваному повідомленні висловлювання, що містять лексеми (словосполучення) із семантикою негативною оцінки.

Під час порівняльного дослідження перевіряються та уточнюються висунуті на попередніх стадіях дослідження версії. Експерт складає багаторівневу модель досліджуваного комунікативного акту.

Стадія порівняльного дослідження закінчується оцінюванням сукупності виявленого комплексу ознак і уточненням висунутих раніше версій.

4) **Синтезувальна стадія** є найважливішою під час семантико-текстуального дослідження. Саме в процесі цієї стадії судовий експерт оцінює виявлену сукупність ознак мовлення, їх значущість і достатність для формування певного висновку. Оцінювання здійснюється з урахуванням усіх чинників досліджуваної мовної ситуації, корегується моделлю цієї ситуації, що формується під час дослідження тексту.

На підставі цього алгоритму розроблено методіку семантико-текстуальних досліджень оцінних суджень і фактичних тверджень у текстах негативного змісту.

ВИСНОВКИ

У дослідженні розроблено методику лінгвістичних семантико-текстуальних досліджень оцінних суджень і фактичних тверджень у текстах негативного змісту. Надано алгоритм послідовності дій експерта у встановленні фактичних тверджень та оцінних суджень, окреслено коло завдань даного виду експертизи з урахуванням можливостей використання спеціальних знань, меж компетенції експерта-лінгвіста. Досліджені в роботі положення, висновки й пропозиції можуть бути використані в експертній практиці і як матеріал для підготування й стажування судових експертів-лінгвістів.

На основі проведеного дослідження визначено, що об'єктами лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи мовлення щодо встановлення оцінних суджень і фактичних тверджень у текстах негативного змісту є мовленнєві повідомлення, зафіксовані у писемній формі, зокрема усномовленнєві повідомлення, записані за допомогою текстового відтворення.

Методика вирішує такі питання семантико-текстуальної лінгвістичної експертизи: *Яким є об'єктивний зміст досліджуваного словосполучення, речення, тексту, групи текстів, повідомлення, промови? Чи міститься у тексті, повідомленні, промові інформація позитивного або негативного характеру щодо певної фізичної або юридичної особи? Чи є висловлювання, в яких міститься інформація негативного характеру щодо певної особи (фізичної або юридичної), фактичними твердженнями або оцінними судженнями?*

У дослідженні розмежовано оцінні судження і фактичні твердження в текстах негативного змісту.

Оцінне судження – це форма мислення, яка виражає суб'єктивну оцінку об'єкта, явища або дії на основі певних критеріїв, цінностей чи особистого ставлення. Таке судження відображає не лише фактологічну інформацію, а й емоційне, моральне чи інше оцінне ставлення суб'єкта до предмета обговорення. Висловлювання має статус оцінних суджень виключно з урахування контексту та прагматичної скерованості. Оцінні судження здатні передавати негативну інформацію насамперед через лексичні одиниці та їхнє поєднання із граматичними засобами вираження суб'єктивної модальності. Особливого значення у визначенні оцінних суджень має лінгвопрагматичний параметр – комунікативна інтенція мовця, скерована на дискредитацію певної особи або осіб. Оцінне судження набуває форми розповідних, спонукальних та питальних речень. В оцінних судженнях наявна суб'єктивна оцінка, часто експресивно-емоційного типу. Вона є вираженням позиції мовця та його комунікативної інтенції – дискредитації певної фізичної чи юридичної

особи. Ознакою оцінних суджень є наявність маркерів суб'єктивної модальності – вставних слів, словосполучень і речень, що вказують на ставлення мовця до повідомлення.

Фактичне твердження – розповідні речення, що передають певний факт або ситуацію дійсності без вираження до цього факту чи ситуації ставлення мовця. Фактичні твердження містять повідомлення про певний факт дійсності, тобто є вербальним репрезентантом логічного категоричного судження, оскільки вони стверджують певний факт. До фактичних тверджень не належать питальні та спонукальні речення. Для проведення семантико-текстуальних досліджень на підставі спеціальних філологічних знань не передбачено здійснення перевірки фактів, тому експерт повинен діяти, виключно ґрунтуючись на представлених матеріалах з опертям на лінгвістичні методи. Для експертного аналізу необхідно враховувати інтралінгвальні параметри – власне мовні (лексичні та граматичні) засоби і комунікативно-прагматичні чинники мовлення та мовленнєвої поведінки мовців. У текстах і висловлюваннях негативної семантики фактичні твердження є розповідними реченнями з об'єктивною негативною оцінкою.

Шляхом проведеного аналізу визначено основні структурно-системні алгоритми лінгвістичних параметрів оцінних суджень і фактичних тверджень у текстах негативного змісту.

Визначено основні етапи формування внутрішнього переконання експерта під час проведення судово-лінгвістичної експертизи. Сформульовано варіанти висновків. Виокремлено підстави відмови експерта-лінгвіста від вирішення поставленого завдання. Загалом сформульована чітка послідовність дій експерта під час дослідження оцінних суджень і фактичних тверджень у текстах негативного змісту.

АНОТАЦІЯ

Дослідження скеровано на створення алгоритму комплексного лінгвоекспертного аналізу текстів з висловлюваннями негативної семантики. Схарактеризовано категорію оцінки в аспекті негативної інформації в тексті та можливості його семантико-текстуального аналізу. Проаналізовано лексичні, граматичні, стилістичні та прагматичні засоби вираження негативнооцінної інформації. Узагальнено основні підходи до проведення лінгвістичної експертизи в текстах з негативною інформацією щодо фізичної або юридичної особи. Розроблено алгоритм аналізу, що становить чотири послідовні стадії експертного дослідження, з опертям на домінування лінгвопрагматичних чинників вираження комунікативної ролі в тексті. Розмежовано оцінні судження та фактичні твердження в текстах негативнооцінного змісту, що має прикладний характер для проведення лінгвістичних семантико-текстуальних експертиз.

Література

1. Бігунова Н. О. Позитивна оцінка: від когнітивного судження до комунікативного висловлювання. Одеса: КП ОМД, 2017. 580 с.
2. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. У 4-х томах. Донецьк: ДонНУ, 2012. Т. 2. 350 с.
3. Космеда Т. А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2000. 305 с.
4. Коць Т. А. Оцінність як лінгвістична категорія: вербальна реалізація і стилістична диференціація. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Літературознавство, мовознавство, фольклористика. 2021. Вип. 1 (29). С. 18–20.
5. Коць Т. А. Українське слово в пресі кінця ХІХ – початку ХХІ ст.: динаміка літературної норми. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 428 с.
6. Максимчук О. Л. Дослідження конотації як стилістичної категорії у сучасній лінгвістиці. *Наукові записки*. Серія «Філологічна». 2013. Вип. 39. С. 180–182.
7. Мельник Н. Етноніми та способи їх репрезентації у сучасній лінгвістиці. *Лінгвостилістичні студії*. 2020. Вип. 39. С. 70–82
8. Приходько Г. І. Когнітивні виміри категорії оцінки. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2021. Вип. 1(19). С. 143–152.
9. Словник української мови в 11 томах. Київ: Наукова думка, 1970–1980.
10. Ставицька Л. Українська мова без табу : словник нецензурної лексики та її відповідників : обценізми, евфемізми, сексуалізми. Київ : Критика, 2008. 455 с.
11. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності: монографія. Тернопіль: Підручники й посібники, 2003. 240 с.
12. Томчаковська І. Аксиологічний аспект дослідження англomовного окультного дискурсу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2022. № 56. С. 141–144.
13. Топчій Л. М. Про інвективний фонд української мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023. № 59. Том 3. С. 79–82.
14. Удовіченко Г. М., Горобей А. М. Категорія оцінки в лінгвістиці і філософії. *Нова філологія*. 2021. Вип. 82. С. 300–307.
15. Форманова С. В. Інвектива в сучасних Інтернет-виданнях. *Молодий вчений*. 2018. № 9.1 (спецвипуск). С. 121–124.
16. Халіман О. В. Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови: монографія. Харків: Майдан, 2019. 452 с.

17. Швелідзе Л. Д. Мовні засоби реалізації комунікативних стратегій у дискурсі соціальних мереж (на матеріалі української та англійської мов). Дис. канд. філол. наук. Вінниця, 2021.

Information about the author:

Kondratenko Nataliia Vasylivna,

Doctor of Philological Sciences, Professor,

Professor at the Department of Applied linguistic

Odesa I. I. Mechnikov National University

2, Vsevoloda Zmiiienka street, Odesa, 65082, Ukraine